

nijntje in gedachte

Eleonora Paauwe



in zijn slaap is Dick Bruna weggeleden  
vredig is hij heengegaan  
de geestelijk vader is niet meer  
zijn konijnenkind laat een traan

16-02-2017



Dit boek is van \_\_\_\_\_

Tweede editie juni 2017  
Eerste editie december 2013  
ISBN 9789402163780  
© Eleonora Paauwe



## **nijntje in gedachte**

**zou het eigenlijk wel leuk zijn  
als je alles mocht, dacht nijn  
werd je dan niet na een tijdje  
een verwend en dik konijn**

“nijntje in luilekkerland”, Dick Bruna, 2005

In het Louvre hangt een schilderij. Niet zomaar een schilderij. Een schilderij met de oudst bekende afbeelding van een tam konijn: ‘Madonna met konijn’. Titiaan schilderde het in 1530 en liet het kindje Jezus met uitgestrekte hand naar het knaagdier kijken. Jezus was betoverd. Niet door de aanwezigheid van zijn moeder die naast hem is geportretteerd en hem beschermend in haar armen wil nemen, maar door het konijn. Het witte konijn op de voorgrond. Een konijn dat er heerlijk zacht uitziet. Zo zacht dat je met wang en al langs die witte haartjes zou willen strijken. Een doezelige sensatie van een vacht vlakbij de huid. Een konijn zo dicht mogelijk bij je. Aan wie je grootse geheimen kan toevertrouwen en die je het lekkerste hooi ooit voert. Een knuffelkonijn.

Het konijn in het Louvre windt de mensen al sinds 1530 om zijn pootje. Zodat zijn portret uitgroeit tot een publiekstrekker met historische status. Toch zal het

Titiaanse konijn in 400 jaar niet bereiken wat zijn twintigste-eeuwse soortgenoot teweegbracht binnen luttele jaren na het moment van eerste publicatie: een golf van vertedering en bewondering die zowel jong als oud beroert. Het elitaire Louvre-konijn zal altijd buiten bereik van de massa blijven. Gewaardeerd door slechts een handvol kenners. De werkelijke revolutie in het knaagdierenaangezicht komt van een modern konijn. Een minimalistische versie van het konijnschap, simpelweg nijntje genoemd. Met een kleine letter.

De eerste afbeelding van nijin is dan wel niet het oudste portret van een konijn ooit, maar haar torenhoge status geniet weer andere vormen van legitimiteit. Zo kan het kleine konijn vertrouwen op een grafisch sterk ontwerp dat in één oogopslag en te midden van vele culturen ter wereld herkend wordt en geniet nijntje een enorme populariteit die haar rechtstreeks in de top vijf van meest geliefde konijnen ter wereld plaatst.

Het verhaal gaat dat nijntje gebaseerd is op echte konijnen waarmee haar schepper Dick Bruna speelde als kind en op een speelgoedkonijn. Het stoffen speelgoedkonijn waarmee Bruna's zoontje speelde toen het gezin op vakantie was in Egmond aan Zee in 1955. Nijntjes geboortejaar.

In tegenstelling tot haar voorganger uit 1530, was nijntje nooit bedoeld om een waarheidsgetrouwe afbeelding van een konijn voor te stellen. 'Je probeert niet een afbeelding van een konijn te maken,' aldus Bruna, 'dat doet een illustrator.'



In plaats daarvan was Bruna op zoek naar het idee van een konijn. Om tot dat idee te komen is hij lang aan het proberen geweest. 'Je gooit veel weg en dan komt er een moment dat je plotseling iets herkent. De tekening komt gelijk te liggen aan een herinnering.' Bruna's idee van een konijn is zo goed gelukt dat mensen wereldwijd de rafelige zwarte contouren van twee grote oren en het witte ronde vlak met zwarte oogjes en een kruisje als mond, herkennen als een konijntje. Een konijn gereduceerd tot zijn meest simpele vorm. Een soort van pictogram.

Toen zijn voor het eerst gelanceerd werd in de jaren vijftig van de vorige eeuw vonden mensen het maar niks. Te simpel. Van de primaire kleuren waarmee Dick Bruna overwegend werkte, zijn er immers maar weinig. Altijd dat rood, geel en blauw met hier en daar een uitstapje naar groen, was maar saai. De afbeeldingen vond men daarbij te minimalistisch. Het gemiddelde kinderboek was veel ingewikkelder. Veel indrukwekkender qua vormgeving.

Dat mocht zo zijn, maar vrijwel vanaf het begin en zeker vanaf 1963, het jaar van nijntjes grootste visuele verandering, spraken Bruna's afbeeldingen juist kinderen aan. Tenslotte de primaire doelgroep. Het ronde hoofd met de twee oren, het mondje en de twee ogen die de lezer vrijwel altijd direct aankijken, wekt sympathie op bij kinderen. Daarnaast is er dankzij de minimalistische uitvoering altijd nog ruimte de eigen fantasie te gebruiken. Nijntje geniet in wisselende samenstelling door de jaren heen ook de ultieme 'modelmaten' voor een prentboekkonijn: een buiten proportioneel groot hoofd op een klein lichaampje,

net zoals baby's dat hebben. Dit wekt bij zowel kinderen als volwassenen een gevoel van affectie op. Een gevoel dat dit konijntje wel enorm schattig is.

Sinds haar begindagen als worstelend model, is nijntje een eind gekomen. Ze is nu een konijn met supersterstatus, dat tot de groten der aarde kan worden gerekend. Bij Pieter Konijn en Bugs Bunny bijvoorbeeld, hoewel die laatste, laten we eerlijk zijn, eerder een haas lijkt dan een konijn. Een gevalletje van oneerlijke concurrentie.

Nijntje is niet alleen een prentboekfiguur, maar ook de hoofdrolspeelster in een musical, de ster van haar eigen tv-show, een veel afgebeeld figuur op gebruiksvoorwerpen en decoraties, een inspiratie voor (mode)ontwerpers en zelfs de ster in haar eigen bioscoopfilm. Dit alles heeft van nijn een miljonairskonijn gemaakt. Door de Britse krant The Independent werd haar inkomen in 2013 geschat op 170 miljoen euro. De omzet van het bedrijf Mercis dat nijntjes belangen en die van andere Dick Bruna creaties behartigt, komt merendeels uit het konijntje voort. Het gaat goed met nijn. In de woorden van Mercis directrice Marja Kerkhof, was nijntje meer dan zestig jaar geleden een 'mager en spits konijntje', maar is ze tegenwoordig 'lekker rond'.

Als een konijn bijna wereldwijd zo succesvol is en ook zo rijk, ligt het in de lijn der verwachting dat er veel over haar is geschreven. Dat haar acties het onderwerp van gesprek vormen en haar uitspraken vele malen onder de loep zijn genomen. Men verwacht dat wereldleiders aan haar poten

liggen om advies in te winnen over hoe het beste de droogte in de Hoorn van Afrika aan te pakken of de politieke situatie in het Midden-Oosten, zoals men dat bij andere mediagrootheden doet. George Clooney of Angelina Jolie.

Dat is niet het geval. Het is angstvallig stil rondom het konijn. Weinig uitgeverij publiceren iets over haar. Zou dit uit angst zijn het lijdend voorwerp te worden van een van haar beruchte rechtszaken? Nijntje heeft immers verschillende publicisten voor het gerecht gedaagd die dachten met haar imago te kunnen spelen. Maar zelfs over de koning schrijft men en die vormt een veel gevoeliger onderwerp dan een konijntje van nederige afkomst. Of zou het soms zijn omdat mensen denken dat nijn een beetje een leeghoofd is dat niks heeft te melden? Dat nijntje een standaard modelkonijn is dat zodra er ook maar iets op tafel komt wat met politiek of filosofie te maken heeft, het veld moet ruimen. Plaats maken voor haar meerderen.

In dit boekje hoop ik aan te tonen dat dit niet het geval is en dat nijn best het een en ander te zeggen heeft. Misschien niet over de verschillende crises die deze wereld plagen, maar toch wel over enkele basisonderwerpen van het leven. Over de dood bijvoorbeeld en over vriendschap. Maar ook over meer luchtige onderwerpen als hoe het beste je huis in te richten en te kamperen op een manier die het minst ongemakkelijk is.

Wie dacht dat een van de meest afgebeelde konijnen ter wereld alleen maar een mooi gezichtje was, heeft het mis. Over nijn is nagedacht. Nijn denkt na. Nijntje in gedachte.

## **nijntje en de bron van eeuwige jeugd**

**en moeder plus en vader plus  
die riepen: leve nijn  
en nijntje zei: dank jullie wel  
het wordt vandaag vast fijn**

“het feest van nijntje”, Dick Bruna, 1970

In ‘het feest van nijntje’ viert nijn haar verjaardag, de vijftiende alweer. Net zoals alle konijnen, wordt ook nijntje ieder jaar ouder. In het jaar 2000 zelfs 45 jaar oud. Een gelegenheid die wereldwijd wordt gevierd door het konijntje verjaardagskaarten te sturen: 37865 kaarten uit meer dan tachtig landen. Het is een record waarmee nijn het Guinness Book of Records haalt. Toch ziet het konijntje er dan, zoals nu, precies zo uit als was ze geen dag ouder dan een grote kleuter. Terwijl andere vrouwen iedere dag druk in de weer zijn met crèmes en leeftijdvertragende pilletjes, komt het nijntje gewoon aanwaaien. Ze is en blijft strak en egaal van kleur.

Nijn heeft in de loop der jaren wel wat veranderingen ondergaan. Bij haar geboorte in 1955 ziet ze eruit als een konijnenpopje, knuffelig met van die hele ronde naar opzij staande oren. Haar blik is een beetje beduusd en gericht naar iets dat zich naast de lezer bevindt. Ze lijkt verlegen.

Alsof ze naar de pagina toe werd gepropelleerd en zich nog bewust moet worden van haar omgeving. De armpjes zijn beschermend om haar bovenlijfje gevouwen.

Pas acht jaar later, in 1963, zou geestelijk vader Dick zich over haar uiterlijk ontfermen om er de nijn van te maken waarmee we nu bekend zijn. Hij zorgt ervoor dat zijn konijn een *remake* krijgt en dat de eerste twee boekjes 'nijntje' en 'nijntje in de dierentuin' uit 1955 worden heruitgegeven. Met de nieuwe nijn. Haar toch al buiten proportionele hoofd heeft daar een meloenvormige gedaante gekregen, zodat het hoofd groter lijkt dan haar lijf. Dit versterkt de indruk dat ze nog maar een baby is en zorgt voor een extra schattigheidsfactor waarmee ook menselijke baby's biologisch gezien spelen. Als hulpeloze baby hangen je overlevingskansen immers af van hoe lief volwassen mensen je vinden. Dat ziet het mechanisme van de evolutie ook wel in. Een bolle toet helpt.

Haar houding, armen, benen, oren, alles wordt strakker, trotser en meer zelfbewust dan in haar geboorteboekje. De oogjes die eerst nog laag in het gezicht stonden en opzij gericht waren, kijken de lezer nu eigenwijs recht aan. De eivormige kijkers staan duidelijk hoger. Door haar rechte blik lijkt nijn om aandacht te vragen. Aandacht en sympathie. Nijns blik vangt die van de lezer en trekt deze als het ware het verhaal in. Het konijntje met de baby-eigenschappen neemt de lezer mee op allerlei kleuteravonturen zoals voor het eerst naar de dierentuin of naar zee. Dat doet ze met haar konijnenoren parmantig omhoog, verder uit elkaar verwijderd dan eerst.